

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מחו למינקט מינייהו ומילן כלומר אגידולין לידהו לא מציעא לן שהרי אפי' התיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שזרעו וזרעם קודם העומר ולא השישו הוה אגידולין אסורין עד שיבא עומר הבא כי קא מיבעי ליה לנקוטין מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר: ושרינהו עומר. שהעומר ממיר את התלושין חדשים של שנה זו ואת אגידולין המחוברין שהשישו: או דלמא צטלינהו אגב ארעא. וקרקע צעלמא דמו ולא שייך עומר גבייהו למשרינהו: צעי ר' אמי אונאה. הא תנן לה צמתינתין דאין להו לכל הכך דמתני': ציטול מקח. יומר משמות: יש לן או אין להם. מי אמרין מאל טונו (ויקרא כה) הוא דלימנעטו והא לאו בכלל אונאה הוא אלא מקח טעות הוא או דלמא כיון דלאו דבר שצמדה הוא ולא אטעייה דבידיה כשאר דין אונאה הוא: ר' יונה ור' ירמיה מילתא באפי נפשייה אמרי ולאו אדרבי אמי קיימי אלא ר' יונה (ירמיה) אקרקעות ורבי (יונה) אהקדשות אמרי משמיה דר' יוחנן אונאה אין להם ציטול מקח יש להן: מ"ד אהקדשות. אמרה רבי יוחנן: כ"ש. דאקרקעות נמי אמר דכיון דאשמועינן דציטול מקח לאו בכלל אונאה הוא מהיכא אימעיט אי דהקדשות קחשיב ליה מקח טעות אע"ג דליכא טעות כלפי שמיא ואפי"ה אמרינן ציטול מקח כל שכן דלגבי חזכיה דאיכא למימר טעה ואדעתא דהכי לא אקנייה כל שכן דהדר: מ"ד אקרקעות. אמרה: אצל אהקדשות לא. דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואדעתא דהכי לא אקני אצל אהקדש ליכא למימר הכי וכיון דליתנהו צדין אונאה טעות נמי לא אמרינן בהו כדשמואל: מחולל כדאמרינן דאימנעטו מאונאה וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה: פנן הספ. במסכת תמורה (דף כו): אס היה קודש צעל מוס. רישא דמתני' הכי האומר הרי זו תחת זו תמורת זו או חליפי זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל ואם היה קודש צעל מוס יאל לחולין וצריך לעשות לו דמים אס אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסף עליה מעומיו עד

כדי דמי הקדש: יאל לחולין דבר סורה. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאמעט מאונאה: אף צריך לעשות לו דמים דבר סורה. דגבי הקדשות ערכך כתיבא בצולוהו וקסבר ערכך שווי משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אס זול אס יוקר: והא"ר יונה אהקדשות כו'. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: ואיפוך. אליבא דר' יונה. אצל אליבא דרבי ירמיה לא תיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן הקדשות אין להם ציטול מקח דמ"ד אקרקעות אצל אהקדשות לא כדשמואל. וה"נ איתא בתמורה" לרבי יונה איפוך וקמפילגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין להן ציטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעיט מאונאה לא שנה שמות לא שנה יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אצל בהקדש ליכא למימר טעות: ומר ליש ליה דשמואל. קסבר כיון דאצל יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: שחיללו אין. דהא אימעיט מאונאה לא שנה גדולה ולא שנה קטנה: לפתחיה לא. ודבר תורה דערכך שווי משמע: ומר סבר אפי' לפתחיה. ערכך כל דהו משמע הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומינהו לאחר זמן ישלם: לעולם כדאי אונאה. וקאמר דבר תורה ואפילו כדאי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: ולא סיפוך. דאי מפכת לה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אונאה דמתני' כרז חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר מלא"ר יוחנן אונאה אין להן ציטול מקח יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אצל ר"ל כי מוטבת ליה ממתניתא מוקי לה כרז חסדא: מאי אין לן אונאה. דגבי הקדשות דאפילו

אמר ר"ג הדר א"ר חסא אונאה אין להן ביטול מקח יש להם. משמע דרז נחמן לא פליג ארז חסא רזו וקשה לר"ת דצפי המקבל (לקמן דף קת. ושם) אמרינן זנן בר' ושוה ק' סבור מינה כו' אמר רז נחמן אין אונאה לקרקעות אלא אפי' ציטול מקח אין להם ותיריך לר"ת דאין אונאה אפי' ציטול מקח אצל מפלגא ואילך ממיר ציטול מקח יש להם ואפי' שפיר הא דתנן (לעיל דף נו): רבי יהודה אומר אף המוכר צמדה ומרגלית אין להם אונאה ומפרש בגמרא עד כדי דמיהם מדקאמר אף משמע דקרקעות נמי אית להו האי שיעורא וצפרק אלמנה דונית (כמוצות דף טו): תנן שום דונית שפתמו שות או תמניו שותו מוכרם צטל רש"ג אומר מוכרם קיים ומפרש התם (דמכרם קיים עד פלגא: יצא דחולין כו'. למ"ד צריך לעשות לו דמים מדבריהם יאל לחולין הכל אצל מדרבנן צריך לשלם להקדש אונאתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמים דבר תורה דיש להקדש ציטול מקח יאל לחולין כנגד המעות שנתן והשאר יתחלל בדמים שישלם וקמ"ל דלא אמרינן כיון שיש להקדש ציטול מקח יצטל הפדיון ולא יאל לחולין כלל כמו בהדיוט דהמקח צטל והיינו טעמו משום דבהדיוט המאנה חוזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ואפילו אס המתאנה פטורא מלהחזיר מ"מ שניהם חוזרים כיון שמתאנה היה יכול לצא לדי הפסד אס לא ירגיש ויחזור כדאי שיראה אצל הקדש המתאנה אינו יכול לצא לדי הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדי שויי וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב צדקש טעותות מפסיד כדאמרינן גיש נוחלין (ב"ב דף קג): ושם ד"ה ואלה) לא תשיימייה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כלן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל בכך כל הקדש ולא יצטרך להוסיף כי מ"מ נתמנה לשוה צבוה ולא נתכוון מסתמא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהם חוזרים: והאמר רבי יונה אהקדשות. ציטול מקח יש להם ולא היה יכול לתרץ דציטול מקח יש להם מדרבנן דאס כן מאי

איכא צין אונאה דהקדש דציטול מקח דבאונאה נמי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפרין אי באונאה צהא לימא ר"ל דבר תורה אצל רבי יוחנן דאמר מדבריהם אפי' ליה שפיר ולעיל נמי אמר יד הקדש על העליונה אפילו באונאה ועוד אי ציטול מקח דקאמר ר' יונה מדבריהם א"כ נצטרך לומר דלמ"ד אין להם ציטול מקח היינו אפילו מדרבנן א"כ להשלים דמים ובהדיא קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל יד הקדש על העליונה: ובר סבר אפי' אבתחילה. תימה דצפי המקדש שדהו (ערכין דף כט) אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר וצפ"ק דסנהדרין (דף יד): אמר דבשמות הקדש צעין ט' וכתן ולעולם הצעלים שדמין שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריות הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שצבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אצל לכתחילה שעה דבר שמתוך שנתכוון לחללו שזה צבוה וטעה ונמצא שהקדש שזה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שזה צבוה אצל במזיד לכ"ע אסור לאנות ההקדש: דאפילו

קסב א מיי פ"ג מהל' מריה הל' ח סגן לאון קע פ"ג ח"מ ס"י רב ספק טע ו"ש צמ"ט: קסב ב מיי פ"ג מהל' ערכין הלכה ח נ"ד אלפס ע"ז פ"ג דף שג"ג: קסב ג מיי פ"ג מהל' תמורה הל' א ב:

מוסף רש"י

מדה למינקט. ללקוט מהן קודם הכרשמן (תנחומ) (סו). ושרינהו עומר. (סו). דאמרינן ואלו לאו אסורין עד שיבא עומר הבא, בגדולתין מיירי, או דלמא נטלינהו אגב ארעא וכי לקט להו בגדולין דמו (סו). שחיללו על שדה פרוטה מחולל. דאין אונאה להקדש, דכתיב איש את אחיו, ואשמיטין שמואל איש מיטול מקח (ויקרא כה). וצריך לעשות לו דמים. שמהא אונאה של חולין שזה כחומר של הקדש הוא מחלל עליה ולא יתאנה להקדש, (תמורה כו). יצא לחולין דבר תורה. דאמרינן צפ"ק הנזמות והספיס (כא). ואס כל צמדה טמאה, צבצלי טומא שפסדי הכתוב מדבר (סו) (כ). מדבריהם. דמיה"ת אין אונאה להקדש דמיים אל טונו איש את אחיו, ולא הקדש (סו). לעשות לו דמים מן התורה. רב משדא מפשט לה לקמן (סו). בבדי אונאה. דלא תאנה אלא שמות (סו). ביטול מקח. שמתאנה יומר משמות (סו). ביטול מקח יש להם. שאס תאנה יומר משמות חוזר לר' יונה, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן (סו) (כ). ואיפוך כו'. ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ל אמר מדבריהם (סו). דכולי עלמא אית להו דשמואל. ואי דקמטוון לחולין והאי תחילי, לומר אס היה צדעמו לאנות ההקדש ומכלל דמיה"ת דאין מחללין, אצל להבי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר תורה משום דליחיה לא מיכוון לחללו דמים פחותין אלא סבור שיהי החולין שוין את דמי ההקדש, ור' יוחנן סבר צק מחטין לחללו (סו). בבדי אונאה. דלא תאנה אלא שמות (סו). ולא תיפוך. ואלו לא יוחנן ור"ל ואונאה קיימי וצטול מקח לא אינו דקא קשיא לן לר"ל ממתני' דאלו דברים, לא קשיא, דהיא מתוך לה ר"ל דבר חסדא, דאפילו פחות משמות חוזר, וה"ק קרא איש את אחיו הוא דבשיעור שמות משלם פחות משמות לא משלם, הא הקדש אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל, ור' יוחנן מוקי ליה כמתעטתיה, אצל ציטול מקח לא איירי כלל ר' יוחנן ולא חיקש לא לר' יונה ולא לר' ירמיה (סו).

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יצא וכו' ואפילו אם התאנה. עיין לעיל דף נ ע"ב תוס' ד"ה ואלו:

דאפילו דאין אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: ולא סיפוך. דאי מפכת לה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אונאה דמתני' כרז חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר מלא"ר יוחנן אונאה אין להן ציטול מקח יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אצל ר"ל כי מוטבת ליה ממתניתא מוקי לה כרז חסדא: מאי אין לן אונאה. דגבי הקדשות דאפילו

כדי דמי הקדש: יאל לחולין דבר סורה. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאמעט מאונאה: אף צריך לעשות לו דמים דבר סורה. דגבי הקדשות ערכך כתיבא בצולוהו וקסבר ערכך שווי משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אס זול אס יוקר: והא"ר יונה אהקדשות כו'. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: ואיפוך. אליבא דר' יונה. אצל אליבא דרבי ירמיה לא תיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן הקדשות אין להם ציטול מקח דמ"ד אקרקעות אצל אהקדשות לא כדשמואל. וה"נ איתא בתמורה" לרבי יונה איפוך וקמפילגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין להן ציטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעיט מאונאה לא שנה שמות לא שנה יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אצל בהקדש ליכא למימר טעות: ומר ליש ליה דשמואל. קסבר כיון דאצל יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: שחיללו אין. דהא אימעיט מאונאה לא שנה גדולה ולא שנה קטנה: לפתחיה לא. ודבר תורה דערכך שווי משמע: ומר סבר אפי' לפתחיה. ערכך כל דהו משמע הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומינהו לאחר זמן ישלם: לעולם כדאי אונאה. וקאמר דבר תורה ואפילו כדאי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: ולא סיפוך. דאי מפכת לה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אונאה דמתני' כרז חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר מלא"ר יוחנן אונאה אין להן ציטול מקח יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אצל ר"ל כי מוטבת ליה ממתניתא מוקי לה כרז חסדא: מאי אין לן אונאה. דגבי הקדשות דאפילו